

O PRESUPUSĂ PIESĂ MEDALISTICĂ STRĂINĂ DIN COLECȚIA PREOTULUI VASILE HEISU

Dimitrie-Ovidiu Boldur

A supposed foreign medal from the collection of priest Vasile Heisu **Abstract**

The impressive object collection that priest Vasile Heisu has donated to Bacau Museum, includes over 1500 pieces, collected over the decades that the collector has dedicated to this activity. Irrespective of whether they are of archeological nature (tools, ceramics), ethnographic (folk clothes, household items), numismatics (coins, medals) or church art items, as well as the rarity of the old Romanian or foreign books – all bear the marks of the collector's noble passion.

Among the few items of numismatic value, donated by the priest, we have found a medal dated from year 1802. In the paragraphs below we are trying to identify the origins of this numismatic item.

Key words: *numismatics, collection, medal collection, Heisu*

Cuvinte cheie: *numismatică, colecție, medalistică, Heisu*

Arta medalistică și medalia, în sine, constituie prețioase izvoare istorice și documentare. Ele transmit contemporanilor și urmașilor imagini din trecut sau informații necunoscute despre nivelul cultural, iconografic, geografic, istoric, cronologic, economic, politic, instituțional, tehnic, artistic sau de altă natură ale societății umane, dar sunt, în același timp, și un prilej de înțelegere a importanței acordate evoluției civilizației noastre.

Medaliile sunt executate, cel mai adesea, din metale prețioase (aur și argint), metale comune (plumb, zinc, cupru, aluminiu), metale greu fuzibile (platină și nichel), aliaje din metale (bronz, alamă și tombac – aliaj de cupru și zinc), dar și din materiale neconvenționale (prin electroerodare și metalurgia pulberilor sau prin prelucrarea porțelanului-ceramicii, a marmurei sau a argilei – presată într-un model negativ în stare umedă, arsă la cuptor și apoi lăcuită).

De regulă, ele au aceeași formă și aceleași reprezentări-simbol ca și monedele, ca piese unifațetate sau cu avers-revers, iar pe suprafața lor sunt gravate imagini/reprezentări – care ies în relief, și un text/legendă – care evocă un eveniment. Din aceeași categorie, a medaliilor, fac parte și plachetele, decorațiile, insignele, ordinele, în(semnele) onorifice, medalioanele, jetoanele, titlurile, aplicele, cocardele sau fisele.

Originea și modul cum aceste piese numismatice au evoluat de-a lungul

timpului, nu le restrânge, totuși, caracterul aniversativ sau jubiliar manifestat simbolic în chipurile unor personalități politice, culturale, religioase, artistice, sau în reflectarea mentalităților specifice diferitor epoci istorice.

Pe meleagurile băcăuane au viețuit câțiva colecționari pasionați și de domeniul numismaticii. Unul dintre aceștia a fost preotul Vasile Heisu (1911-1971).

Impresionanta sa colecție, de peste 1500 de piese, donate Muzeului din Bacău¹, cuprinde obiecte de port popular și țesături de interior², precum și piese de arheologie sau artă feudală – colecționate în mare parte din satele băcăuane: Orbeni, Pâncești, Răcăciuni, Parava, Valea Seacă și Corbasca³. De o raritate deosebită sunt cele 80 de cărți vechi, dintre care un număr de 22 pot fi înscrise în bibliografia bisericească românească din secolele XVIII-XIX⁴.

Din preocupările de colecționat ale preotului de la Răcăciuni nu a lipsit nici interesul pentru colecționarea celor peste 300 de piese numismatice – monede din perioadele antică, medievală, modernă sau contemporană, precum și a pieselor medalistice românești sau străine din secolele XIX-XX.

O piesă numismatică deosebită este un „jeton”⁵ care are pe avers (**IMG. 1**), un romb, care încadrează reprezentarea stilizată a unui vultur bicefal încoronat, având în partea stângă cifra romană „V”, iar în partea dreaptă cifra „II”. Circular, în partea superioară stângă, pot fi regăsite literele „B·RE X·A·[A]”. Ultima literă nu poate fi identificată prea bine, piesa fiind perforată. Nici restul literelor, dispuse circular, nu sunt lizibile⁶.

Pe revers (**IMG. 2**), în partea centrală, este inserat un romb care încadrează cifra arabă „7”, situată deasupra reprezentării stilizate a două ramuri de măslin și de palmier încrucișate, sub care sunt inserate anul „1802” și litera „E”. Circular, aversul piesei cuprinde motive stilizate.

Indiciile de mai sus ne determină să afirmăm că respectiva piesă nu este un „jeton”, ci reprezintă o monedă austriacă din cupru, de la începutul secolului al

¹ D. Ichim, Georgeta Popovici, **Cartea românească veche în colecția Vasile Heisu – Răcăciuni**, în *Carpica*, VI, 1973-1974, p. 205; Ibidem, **Cartea românească veche în colecția preotului Vasile Heisu – Răcăciuni**, în *MMS*, nr. 1-2/1976, p. 152-159; Silvia Iacobescu, **Colecția de arheologie „Vasile Heisu” Răcăciuni**, în *Carpica*, XXIII-2/1992, p. 281; Feodosia Rotaru, **Donația preotului Vasile Heisu, punct de pornire al secției de etnografie de la Complexul Muzeal „Julian Antonescu” Bacău**, în *Carpica*, XL, 2011, p. 302.

² Georgeta Stoica, **Colecția de artă populară V. Heisu**, în *Carpica*, III, 1970, p. 131.

³ D. Ichim, **Expoziția de artă populară „Colecția Vasile Heisu” Răcăciuni**, în *Carpica*, V, 1972, p. 279. Un număr de 207 piese sunt expuse la filiala Răcăciuni a Complexului Muzeal „Julian Antonescu” Bacău, care își are sediul la Primăria din această localitate.

⁴ D. Ichim, Georgeta Popovici, **loc.cit.**, 1973-1974, p. 205-218; D. Ichim, Georgeta Popovici, **loc.cit.**, 1976, p. 152-159.

⁵ Colecția „Vasile Heisu” – Complexul Muzeal „Julian Antonescu” Bacău, nr. inv. 26.444 (numărul de inventar, din registrul realizat de donator, este 292/92.674).

⁶ Inscripția completă este: „B·REX·A·[A]·/FRANC·II·/D·G·R·IMP·/S·A·GE·HV”.

XIX-lea⁷.

Modul cum acest obiect de patrimoniu, care trebuie încadrat cel puțin în categoria fond (datorită rarității și valorii sale istorice), a ajuns în colecția Heisu, nu ne este cunoscut pe deplin, cu toate că am studiat și registrele originale (cu piesele donate) sau caietele de însemnări ale preotului Heisu⁸. Putem însă deduce principiile și interesul științific al celui care a colecționat piesa pentru posteritate, și, prin donația către instituția muzeală de pe malurile Bistriței, a redat-o, în circulație, publicului larg.

IMG. 1

IMG. 2

⁷ Deși, din punct de vedere tipologic, este înscrisă în registrul-inventar al instituției ca „jeton”, caracteristicile piesei sugerează încadrarea sa în aceeași categorie, cea a numismaticii, fiind, însă, o monedă de „7 Kreuzer”. Piesa are diametrul de 26 mm și o greutate de aproximativ 4,68 g. Litera „E” de pe revers ne arată faptul că a fost emisă în monetăria de la Alba-Iulia (vechiul Karlsburg), în teritoriul Transilvaniei aflat sub dominația Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană, în timpul domniei împăratului Francisc al II-lea (1792-1806), din dinastia de Habsburg-Lorena. (L. Herinek, **Österreichische Münzprägungen von 1740-1969**, Wien, Münzhandlung Herinek, p. 14 și 215).

⁸ Feodosia Rotaru, **loc.cit.**, p. 301. Atât cercetarea actelor originale de donație (inclusiv a registrelor-inventar realizate de donator), cât și a celorlalte documente olografe (caiete de conspecte, însemnări, notițe – pe teme din domeniul istoriei și ale științelor auxiliare acesteia), poate îmbunătăți, astfel, munca personalului instituțiilor muzeale, prin identificarea cu precizie a obiectelor care intră în patrimoniu și a caracteristicilor originale ale celor care sunt, în timp, clasate în patrimoniul național.